

Калайтан Т. В.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, економічної теорії та туризму
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4774-4990>*

Гримак О. Я.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, економічної теорії та туризму
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0515-1663>*

Кушнір Л. П.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри історії України, економічної теорії та туризму
Львівського національного університету ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8456-4935>*

Kalaitan Tetyana

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of History of Ukraine,
Economic Theory and Tourism
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies Lviv*

Hrumak Oleh

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate professor of the Department of History of Ukraine,
Economic Theory and Tourism
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies Lviv*

Kushnir Lesya

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate professor of the Department of History of Ukraine,
Economic Theory and Tourism,
Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies Lviv*

ФІСКАЛЬНЕ СТИМУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті досліджено податкові системи країн-членів ЄС, що пов'язані з туризмом, з метою визначення основних напрямів фіскального стимулювання сфери туризму в Україні для підвищення його конкурентоздатності. Визначено, що пільговий податковий режим для індустрії туризму в ЄС використовується досить активно. В Україні жодної податкової пільги для підприємств сфери туризму немає. Запропоновано з метою підвищення конкурентоздатності національного туризму знизити стандартні ставки податку на додану вартість для секторів тимчасового розміщення та організації харчування. Обґрунтовано необхідність внесення зміни до законодавчих актів України з метою створення регіональних туристичних фондів та спрямування до них коштів туристичного збору. Запропоновано при сплаті туристичного збору виділяти частку, яка буде призначена для фінансування екологічних програм у сфері туризму.

Ключові слова: конкурентоздатність, туризм, оподаткування, туристичний збір, податок на додану вартість.

Постановка проблеми. Туризм є важливою галуззю, яка забезпечує суттєвий внесок як у світову економіку, так і в економіку країн ЄС. У 2019 р. внесок туризму до світового ВВП склав 10,3%, до європейського ВВП – 9,5% [20]. Кожне десяте робоче місце у світі належало індустрії туризму. Незважаючи на значні втрати внаслідок кризи COVID-2019 туризм продовжує відігравати важливу роль і його внесок залишається значним. У 2021 р. частка туризму у світовому ВВП склала 6,1% [5].

За оцінками експертів Всесвітньої ради з туризму та подорожей (WTTC) у 2019 році загальний внесок туризму в економіку України становив близько 12,5 млрд дол. або 6,3% ВВП, у 2020 р. – 7 млрд дол. або 3,6% ВВП, у 2021 р. – 8,8 млрд дол. або 4,4% ВВП [5]. За іншими експертними оцінками внесок туризму в економіку України коливається в межах 7-10%. Найбільшу частку внеску туризму до ВВП України у 2015 р. забезпечив сектор розміщення – 27,7%, частка кейтерингу склала – 5,1% [33].

Досягнення успіхів на міжнародному ринку із зростаючою конкуренцією потребує сприятливого регуляторного середовища. Оподаткування є одним з його компонентів. Хоча, з одного боку, податки безпосередньо впливають на доходи, які отримує бізнес, з іншого боку, вони є важливим джерелом доходів державного бюджету, який, у свою чергу, використовується для фінансування інфраструктури та підтримки туристичного сектору [16].

Туризм відіграє важливу роль з точки зору його економічного потенціалу та потенціалу зайнятості, але при цьому має певні екологічні наслідки. Тому частина надходжень від сплати податків суб'єктів підприємницької діяльності сфери туризму має бути спрямована на покращення навколишнього середовища туристичних дестинацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Конкуренентоздатність туризму є важливим питанням для національної економіки, а вагомим елементом її регулювання є податки. Тому вивчення впливу податкової політики на розвиток туризму є предметом дослідження багатьох вчених всього світу. Специфічними податками, які сплачують лише підприємства сфери туризму є податок на проживання та податок на в'їзд. Звісно вони створюють додаткове податкове навантаження. У західній економічній літературі немає єдиної позиції щодо цих податків. Частина науковців вважає, що такі податки негативно впливають на туристичну індустрію та пропонують знизити їх або взагалі відмінити, зокрема Сігарам Н., Сонг Х. [14], Бахат М. [3]. Інші науковці, серед яких Фальк М., Хагстен Е. [6], повідомляють про необхідність введення специфічних податків на туризм, або підвищення існуючих ставок.

Частина наукових праць присвячена визначенню податкового навантаження в різних країнах з метою порівняння конкурентоздатності національного туризму. Так, Ріхова Л. [13] аналізує найбільш важливі види податків в сфері туризму Чехії, Словачки, Австрії та їх вплив на міжнародну конкурентоздатність підприємств. Особлива увага в західній економічній літературі приділена вивченню впливу податкової політики на розвиток туризму в малих острівних державах. У праці Аделоїна Ф. та Сігарам Н. [1] розглянуто вплив податкової політики на прибуття міжнародних туристів до Мальдивської республіки, бюджет якої на 70% залежить від податків сфери туризму. Встановлюючи податки, чи змінюючи їх ставки в сфері туризму важливо оцінити ступінь еластичності попиту. Дослідження [1] показує, що ступінь реакції туристичного попиту на зміни у податках має важливе значення для туристичної політики, оскільки зміна вартості відвідування дестинації внаслідок зміни податкової політики впливає на попит на в'їзний туризм.

Серед вітчизняних вчених питання впливу податків на сферу туризму знайшли своє відображення у працях Діденко А. [27], Мельниченко С. [32], Гуріної Є. [26] та інших. Дослідженню питань правового регулювання туристичних податків присвячені праці Калінічева А. [31], Голобородько Т., Єршової У. [25] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим визначенню основних напрямів реформування оподаткування сфери туризму в Україні з метою підвищення його конкурентоздатності в умовах євроінтеграції вітчизняними вченими присвячено недостатньо уваги.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є огляд сучасних податкових систем, що пов'язані з туризмом, в державах-членах ЄС та визначення основних напрямів реформування оподаткування сфери туризму в Україні з метою підвищення його конкурентоздатності в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Співробітництво в сфері туризму відповідно до угоди про асоціацію України з ЄС здійснюється з метою зміцнення конкурентоздатності туризму як генератора економічного зростання і стимулювання економіки, зайнятості та валютних надходжень [2, с. 161]. У міжнародній практиці для оцінки конкурентоздатності туризму використовується індекс Travel & Tourism Competitiveness Index (ТТСІ). Вперше він був опублікований у 2007 р. у «Звіті про конкурентоздатність мандрів і туризму», який формується з метою надання платформи для обговорення підвищення конкурентоздатності туризму в національних економіках. Індекс був розроблений у контексті галузевої програми Всесвітнього економічного форуму для авіації, подорожей та туризму у тісній співпраці з Bloom Consulting, Deloitte-STR Global, Міжнародною авіатранспортною організацією (IATA), Міжнародною спілкою охорони природи (IUCN), Всесвітньою туристичною організацією (UNWTO) та WTTC. Цей індекс вимірює «набір факторів та політик, які забезпечують сталий розвиток сектора подорожей та туризму, що, у свою чергу, сприяє розвитку та конкурентоспроможності країни» [19].

Індекс ТТСІ складається з чотирьох субіндексів, які включають 14 показників:

(1) субіндекс сприятливості середовища враховує загальні параметри, необхідні для роботи в країні, і включає 5 показників: 1. Ділове середовище, 2. Безпека та захист, 3. Здоров'я та гігієна, 4. Людські ресурси та ринок праці, 5. Готовність інформаційних та комунікаційних технологій (ICT);

(2) субіндекс політики туризму та подорожей та стимулюючих умов охоплює конкретну політику та включає чотири показники: 6. Пріоритизація подорожей і туризму, 7. Міжнародна відкритість, 8. Цінова конкурентоспроможність, 9. Екологічна стійкість;

(3) субіндекс інфраструктури фіксує наявність і якість фізичної інфраструктури кожної економіки та включає три показники: 10. Інфраструктура повітряного транспорту, 11. Інфраструктура наземного та портового транспорту, 12. Інфраструктура туристичних послуг;

(4) субіндекс природних і культурних ресурсів враховує основні «причини для подорожей» і включає два показники: 13. Природні ресурси та 14. Культурні ресурси та ділові поїздки.

Протягом 2009–2019 рр. індекс ТТСІ для України коливався в межах 77–88. Для порівняння – сусідня Польща за аналогічний період демонструвала значення індексу 42–56. У 2019 р. за індексом ТТСІ Україна посідала 78 місце, про що зазначено у Звіті Світового Економічного Форуму: «Україна мала самі високі темпи росту показника ТТСІ в субрегіоні, піднявшись на 10 позицій і зайнявши 78-ме місце у світі. Зокрема, по мірі стабілізації і відновлення економіки країни, Україна різко покращала своє бізнес-середовище (з 124-го по 103-є місце), охорону та безпеку (з 127-є місце до 107-го), міжнародну відкритість (з 78-го до 55-го) і загальну інфраструктуру (з 79-го по 73-тє)» [17, с. 40]. Незважаючи на позитивну тенденцію, що склалась за період 2017–2019 рр. туризм в Україні (порівнюючи його позиції серед інших країн) однозначно потребує подальшого зростання. Важливою складовою бізнес-середовища є податковий «клімат». Від того наскільки він сприятливий для розвитку туризму залежить рівень його конкурентоздатності на міжнародному ринку.

Як показує дослідження Вільямса К. та Городник І. [21], найбільшою перешкодою для ведення бізнесу індустрією гостинності, а, отже, і для забезпечення конкурентоздатності,

керівники готелів та ресторанів країн Східної Європи та Центральної Азії назвали ставки податків (28,73% опитуваних, 1-ше місце), 2-ге місце належить неформальному сектору (10,52%), 3 місце політичній нестабільність (8,95%). При цьому підприємці вказаних секторів економіки в більшій мірі віддали палю пальму першості ставкам податків ніж підприємці інших секторів економіки. Це свідчить про більш високу чутливість туристичного бізнесу до системи оподаткування. З другого боку, деякі сектори сфери туризму демонструють швидку реакцію на зниження ставок податків. Так, у липні 2011 р. в Ірландії з метою зниження рівня безробіття було зменшено стандартні ставки податку на додану вартість (ПДВ) до 9% для деяких галузей. В секторі тимчасового розміщування та організації харчування спостерігався другий за величиною середній темп роста зайнятості з другої половини 2011 року, поступаючись лише будівництву [11].

Оскільки сектор туризму включає широкий спектр економічної діяльності, деякі податки впливають на окремі елементи сектора. У табл. 1 наведено найбільш значні загальні та специфічні для туризму ЄС податки.

Пільговий податковий режим для туризму може включати знижені ставки ПДВ на розміщування, харчування та перевезення пасажирів, а також відсутність податків на розміщування та податків на виїзд. Кіпр, Естонія, Фінляндія, Естонія, Ірландія, Латвія, Люксембург та Швеція використовують всі ці інструменти. На іншому кінці спектру такі країни, як Австрія, Франція, Німеччина, Італія, Франція, Німеччина та Великобританія, які стягують кілька податків на послуги, пов'язані з туризмом. При

цьому в жодній з цих країн не поєднують високі ставки ПДВ на проживання з податком на розміщування та податком на виїзд [16].

Основні дискусії науковців і практиків сфери туризму, зокрема його оподаткування, зосереджені на ставках ПДВ, розмірі податків (зборів) за проживання та авіапасажирських зборах. Специфічним туристичним податком є податок на проживання. У більшості країн Європи цей податок сплачується на регіональному рівні і лише в 5-ти країнах на національному [12]. Варіанти визначення суми податку: фіксована ставка на людину за добу, фіксована ставка на людину за добу у залежності від типу розміщування та зірковості, відсоток від вартості номера. Лише 9 країн ЄС-28 не стягують податок на проживання.

Погляди фахівців щодо цього податку варіюються від заперечення доцільності його існування до дискусій щодо його розміру та об'єкту оподаткування. Прихильники незастосування у туризмі податку на проживання мотивують це тим, що туристична діяльність сама по собі і без додаткових податків вже вносить значний внесок в податкові надходження. Крім того витрати туристів в магазинах, ресторанах, автозаправних станціях і т.д. безпосередньо формують додаткові податкові надходження. Податки в сфері туризму можуть впливати на конкурентне становище дестинацій за рахунок збільшення вартості перебування. Високі податки в цілому, а також додаткові туристичні податки можуть ставити під загрозу конкурентоздатність дестинації [8]. На думку противників цього податку, він є несправедливий по відношенню до туристів, які перебувають довший період і, відповідно,

Таблиця 1

Податки на туристичний сектор в ЄС

Групи податків	Характеристика
Корпоративні прибуткові податки	Корпоративні прибуткові податки (КПП) значно різняться за ставками і базами, але загальні ставки КПП варіюються від 9% (в Угорщині) до 35,53% (у Бельгії), в середньому близько 21%. Багато найнижчих ставок застосовуються в країнах Східної Європи, де ставки становлять від 9% до 21%.
Податки на доходи фізичних осіб	Граничні ставки податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) для середнього заробітку в країнах ЄС варіюються від 10% у Болгарії до 54,5% у Бельгії, а в середньому по всіх країнах ЄС трохи нижче 30%. По всьому ЄС спостерігається тенденція до того, що вищий КПП асоціюється з вищим ПДФО. Існує дуже мало звільнень чи спеціальних схем для туризму щодо будь-якого з цих податків.
Податки на нерухомість	Ставки податку на нерухомість можуть значно змінюватись у межах країни і зазвичай встановлюються місцевими муніципалітетами, або як відсоток від вартості нерухомості, за квадратний метр землі або будівлі, або на основі передбачуваного доходу від оренди. Єдине значне звільнення чи спеціальна схема для туризму – це часткове звільнення у Франції.
Податок на додану вартість (ПДВ)	ПДВ часто використовується як важіль для зниження податкового навантаження на певні частини сектора, при цьому в більшості держав ЄС застосовується та чи інша форма зниженої ставки до основних товарів та послуг, пов'язаних з туризмом. Тільки дві держави (Данія та Словаччина) застосовують ПДВ за стандартною ставкою для всіх товарів та послуг, пов'язаних з туризмом. Великобританія надає знижену ставку лише для пасажирських перевезень.
Податок на проживання	Податок на проживання стягується за короткострокове перебування в 18-ти країнах ЄС. Він стягується переважно з особи за ніч, при цьому муніципалітет має значну свободу дій щодо ставок, які застосовуються. Ставка, як правило, залежить від стандарту проживання (наприклад, від зірковості готелю чи курорту), місцезнаходження та місцевої влади. Для дітей часто діють пільгові ставки або повне звільнення від сплати. Порівняно низькі ставки стягуються у країнах Східної Європи, а в деяких країнах податкові надходження спрямовуються на розвиток туризму.
Авіапасажирський збір/податок на виліт	Хоча майже кожен член ЄС застосовує ті чи інші збори, за виліт, відносно небагато з них можна вважати податками, і більшість з них краще визначити як збори, пов'язані з конкретними послугами. В ЄС лише 7 країн застосовують податок на виліт. Ставки можуть значно відрізнятися залежно від аеропорту і часто різняться за тривалістю подорожі та за тим, чи є рейс всередині ЄС чи за його межами. Ставки можуть відрізнятися також залежно від типу повітряного судна і класу рейсу.
Інші специфічні для туризму податки та збори	Крім податків на розміщування і виїзд, дуже мало податки стягуються безпосередньо з туристичного сектора. У Франції два різних податки застосовуються до гірськолижної промисловості – місцевий державний податок на валовий дохід від експлуатації лижних витягів і податок на доступ до трас для бігових лиж. В Кіпрі запроваджено податок на гральний бізнес у рамках сприяння розвитку грального туризму.

Джерело: сформовано авторами на основі [16]

і так тратять більше грошей в країні, ніж ті, які відпочивають у неформальному секторі житла. Особливо недоречно пов'язувати такі податки з класифікацією готелів, оскільки така система може спонукати готелі занижувати свою класність, а туристи втрачають орієнтири при виборі місця проживання. Експерти HOTREC вважають, що надходження від податку на проживання мають використовуватись виключно для інвестування в туристичну інфраструктуру і маркетинг (без скорочення існуючих витрат на цілі туризму), змушуючи більше туристів приїжджати та витратити гроші. Це повинно мати загалом набагато кращий бюджетний ефект, ніж втрата туристів і, як наслідок, доходів «завдяки» податкам, введеним без явної компенсації для сектора туризму і туристів [8].

В Україні у якості податку на проживання виступає туристичний збір. За даними Державної податкової служби, у 2019 р. на надходження від сплати туристичного збору (196 млн. грн.) припало лише 0.07% обсягу податкових платежів до місцевих бюджетів (270 млрд. грн.) [32]. За підсумками 2021 року, загальний обсяг надходжень до бюджету від сплати туристичного збору в Україні склав 244 млн. грн., що більше від попереднього року на 86,8% [28].

Ставка збору встановлюється за рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади за одну особу за кожну добу тимчасового розміщення у такому розмірі:

- до 0,5 відсотка мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року – для внутрішнього туризму;

- до 5 відсотків мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року – для в'їзного туризму.

Тобто, до 32,5 грн. в день за 1 особу для внутрішнього туризму і до 325 грн. в день (станом на 01.09.2022) за 1 особу для в'їзного туризму. За обсягом надходження в масштабах України це невеликі кошти. Львівщина за надходженням цього збору в Україні посідає 2-3 місця. Як зазначили в управлінні туризму та курортів ЛОБА, за перше півріччя 2022 року туристичний збір на Львівщині склав 19 млн 774 тис. грн. За той самий період 2021 року він був 6 млн 756 тис. грн. У мирний довоєнний і доковідний 2019 рік туристичний збір за перше півріччя становив 7 млн. 743 тис. грн [29].

Проблема полягає у тому, що кошти від цього збору надходять до місцевого бюджету і можуть витратитись на різні цілі, у тому числі непов'язані з туризмом. Проектом Закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України щодо фінансового забезпечення розвитку туризму» (№ 3696) передбачена нова система спрямування туристичного збору. За словами голови Державного агентства розвитку туризму України Олесків М., мають бути створені цільові туристичні регіональні фонди, до яких спрямують туристичний збір, цільові внески підприємств та громадян на реалізацію стратегії розвитку туризму, кошти місцевого та державного бюджетів, кошти грантів та міжнародної допомоги [24]. Але поки що ці зміни не прийнято законодавчому рівні.

Інша проблема полягає в тому, що податковими агентствами туристичного збору є адміністрації засобів розміщення, які не завжди добросовісно сплачують цей збір, Хоча вони не несуть додаткового податкового навантаження, а є посередниками між туристом та бюджетом громади. У ЗМІ та науковій літературі неодноразово піднімалось питання про покращення адміністрування цього збору. На нашу думку туристичний збір має право на існу-

вання, але за певних умов. Ми погоджуємось з наведеними вище доводами щодо необхідності спрямування податків на проживання виключно на цілі розвитку туризму. Це необхідно зробити в Україні шляхом внесення необхідних змін у законодавстві та створення туристичних регіональних фондів.

Як не сумно це констатувати, але разом із позитивним впливом на економіку країн-країн-країн, туризм здійснює негативний вплив на навколишнє середовище. Так, викиди CO₂ від основних секторів туризму складають 4,9% від загальних викидів CO₂. З них 40% припадає на повітряний транспорт, 32% на автомобілі, 3% на інші види транспорту, 21% на засоби розміщення, 4% на інші види діяльності [4, с. 132]. За прогнозами UNWTO, з 2016 по 2030 рр. очікується збільшення частки викидів CO₂ від транспорту, пов'язаного з туризмом на 25,1%, що в загальній структурі транспортних викидів CO₂ означає збільшення з 22,1% до 22,8% відповідно [18, с. 44]. Крім того, туризм споживає значну частину природних ресурсів. У загальному територія, що використовується туризмом для житлових приміщень, транспортної інфраструктури та діяльності складала у 2010 р. близько 62 000 км², або 11,7 м² на одного туриста [7]. За розрахунками Геслінга С. та Пітерса П. [7], загальне споживання ресурсів туризмом в період з 2010 р. до 2050 р. може зрости від 92% (вода) і до 189% (землекористування). Отже, підтримання глобальної туристичної системи на думку цих вчених потребує швидко зростаючих вкладень ресурсів.

У зв'язку із цим за останні 10-15 років спостерігається значне збільшення кількості податків в сфері туризму, що мають екологічне спрямування. Такі податки розроблені для заохочення екологічно позитивних змін в поведінці операторів та/або туристів щоб забезпечити фінансування для кращого управління екологічним впливом туристичної діяльності [12]. Цікавим прикладом є введення на Балеарських островах (Іспанія) податку сталого туризму (Sustainable Tourism Tax). По суті це податок на проживання, ставки якого коригуються у залежності від сезону (піковий, не піковий) та від класу житла, діти до 16 років звільняються, туристи після 9-ої доби проживання мають пільгу в розмірі 50% від тарифу. Ставки податку у непіковий сезон у 4 рази нижче, ніж у піковий. Тим самим здійснюється вирівнювання туристичних потоків, стимулюється зростання тривалості перебування туристів і зменшується антропогенне навантаження туристичної країни у пік сезону.

Відповідно до Угоди про асоціацію України з ЄС, одним із принципів, на якому ґрунтується співробітництво на двосторонньому, регіональному та європейському рівнях у сфері туризму є позитивна взаємодія між туризмом та охороною навколишнього середовища [2, ст. 400, с. 161]. Враховуючи це, при сплаті туристичного збору, який буде надходити до туристичного фонду, на нашу думку, необхідно виділяти частку, яка буде спеціально призначена для фінансування екологічних програм в сфері туризму. До того ж, доцільно посилити бюджетну децентралізацію в частині екологічного податку, передавши його у розпорядження місцевих громад і спрямувавши на охорону місцевих екосистем [23]. Крім того, на державному рівні необхідно розробити і впровадити ефективний механізм податкового стимулювання малого бізнесу в Україні, враховуючи недоліки фіскального законодавства [10; 22] оскільки переважна більшість суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) сфери туризму функціонують в сфері малого бізнесу.

Суттєвим податком, які сплачують СПД різних галузей промисловості та сфери послуг, у тому числі і туризм

тичні підприємства, є ПДВ. На думку Ріхової Л. [13], ПДВ є найбільш важливим податком, який здійснює безпосередній вплив на конкурентоздатність туристичних підприємств на міжнародному ринку. І хоча він не є специфічним податком для сфери туризму, важливість його полягає у тому, що ПДВ часто використовується у якості важелю для зниження податкового навантаження на певні сектори сфери туризму. При цьому більшість держав-членів ЄС застосовує ту чи іншу форму зниженої ставки до ключових товарів та послуг, пов'язаних з туризмом.

Європейська комісія розробляє правила формування ставок для ПДВ. Для країн-членів ЄС встановлена стандартна мінімальна ставка ПДВ в розмірі 15%. При цьому держави-члени можуть встановлювати ставку на цьому ж рівні або вище. Крім того дозволяється не більше двох понижених ставок в розмірі не нижче 5% [16]. В різних державах-членах ЄС застосовуються різні ставки ПДВ: від 17% в Люксембурзі до 27% в Угорщині. Середній розмір стандартної ставки ПДВ в ЄС складає 21%. Слід зазначити, що більшість країн-членів ЄС знижені ставки ПДВ запро-

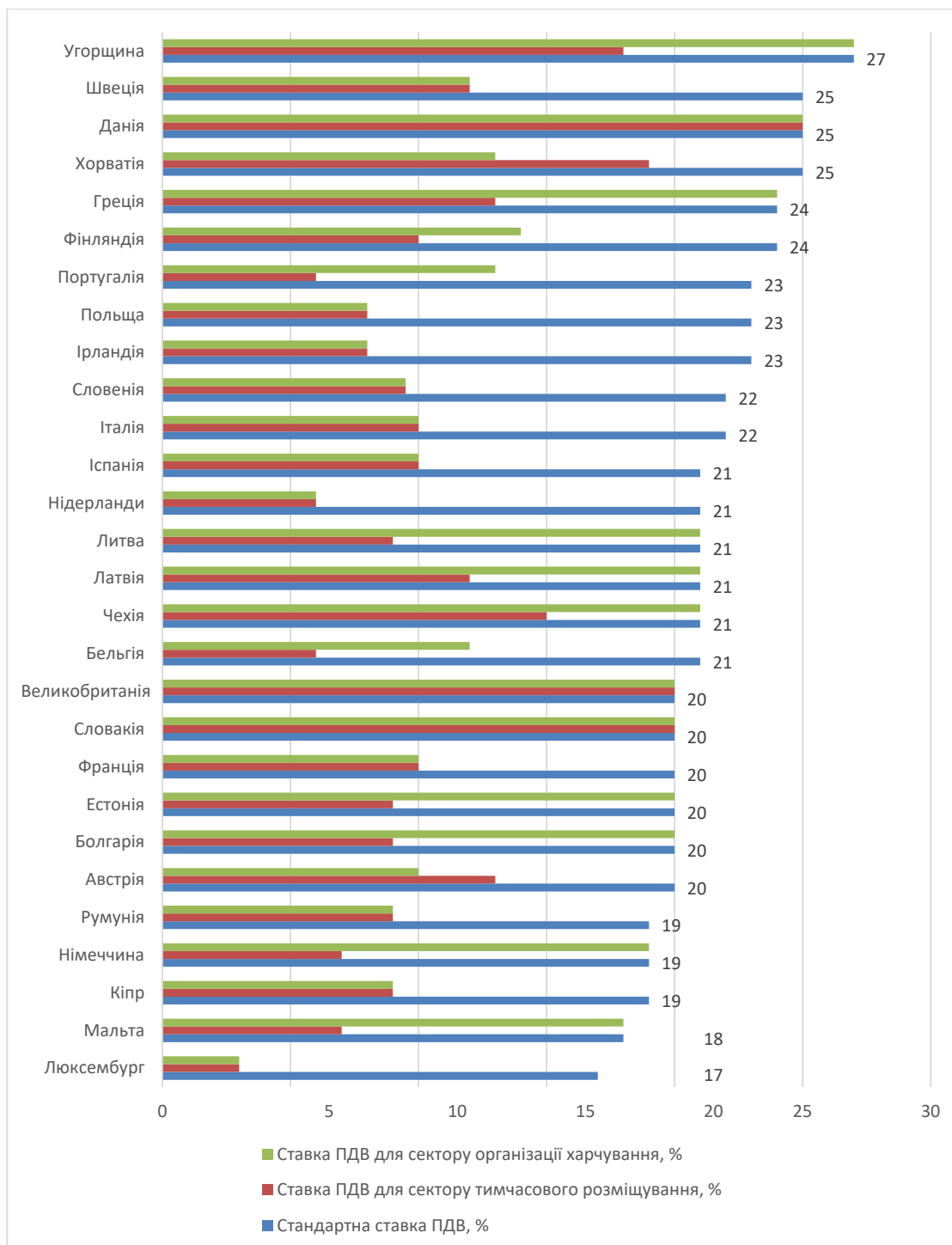

Рис. 1. Стандартні та ставки ПДВ для секторів тимчасового розміщення та організації харчування в країнах-членах ЄС

Джерело: сформовано авторами на основі [16]

вадили переважно для таких важливих секторів туризму як тимчасове розміщування та організація харчування. На рис. 1 відображено стандартні та знижені ставки ПДВ для сектору тимчасового розміщування та сектору організації харчування. Лише три країни-члени ЄС-28 (Словачія, Данія та Великобританія) не застосовують знижених ставок ПДВ для цих секторів туризму, 15 країн застосовують знижену ставку для обох секторів, інші країни лише для одного сектора. При цьому спостерігається тенденція для більш низьких ставок для сектора розміщування ніж для сектора організації харчування. Країни, в яких запроваджена знижена ставка для одного сектора, обрали сектор тимчасового розміщування. На рис. 1 відображено ставки ПДВ, що запроваджено на постійній основі в країнах ЄС. У період карантинних заходів проти COVID-2019 (з липня 2020 р.) в багатьох країнах було тимчасово знижено навіть знижені на постійно діючій основі ставки ПДВ. Так, для сектора розміщування в Туреччині було знижено ПДВ до 1%, у Чехії – до 10%; у Болгарії, Норвегії – до 6%, у Німеччині, Австрії, Кіпрі – до 5% [15; 30]. В Україні тимчасовий пільговий режим оподаткування податком на додану вартість для засобів тимчасового розміщування був введений лише з 1 січня 2021 р. Ставка ПДВ знижена з 20% до 7% до 1 січня 2023 р.

На постійній основі в Україні немає пільгового режиму для жодного сектору туризму. Хоча досвід європейських країн підтверджує позитивний вплив зниження податкового навантаження на розвиток туризму та макроекономічні показники національних економік. Так, в Ірландії у липні 2011 р. стандартної ставки ПДВ для індустрії гостинності була знижена з 13,5% до 9%. Нова ставка ПДВ була введена з метою розвитку туризму та збільшення зайнятості населення в цій сфері. Висновок експертів однозначний – ставка ПДВ досягла своїх початкових цілей – стимулювання зайнятості та активності в секторі навіть за нижчою ціною, ніж спочатку передбачалось [11]. У Франції в 2009 р. застосування зниженої ставки ПДВ для ресторанів привело до зниження кількості банкрутств

на 17%, що дозволило зберегти 18 000 закладів харчування та 30 000 робочих місць [15]. Зниження ставки ПДВ на послуги ресторанів у Швеції було проведено в 2012 р. з метою збільшення довгострокової зайнятості населення. Це вплинуло на додаткове середньорічне зростання обороту на 5,6%, зарплати на 4,9%, зайнятості на 5% [9].

Висновки. Аналіз європейського досвіду практики оподаткування сфери туризму свідчить про високу чутливість цього сектору економіки системи оподаткування. Україна знаходиться на початковому етапі процедури вступу до ЄС і має зробити певні кроки для підвищення конкурентоздатності національного туризму. Оскільки важливим елементом конкурентоздатності є стан системи оподаткування і, враховуючи діючі податки, що пов'язані з туризмом в країнах-членах ЄС, вважаємо необхідним зниження стандартних ставок ПДВ в Україні для секторів тимчасового розміщування та організації харчування. При цьому, враховуючи, з одного боку, необхідність зниження податків і зростання конкурентоздатності, а з другого – необхідність підтримання доходів, потрібно ретельно розробляти податкову політику, щоб збалансувати ці суперечливі цілі. Оскільки переважна більшість СПД сфери туризму є суб'єктами малого бізнесу, на державному рівні необхідно розробити і впровадити ефективний механізм податкового стимулювання малого бізнесу в Україні, враховуючи недоліки фіскального законодавства. На державному рівні необхідно внести зміни до Бюджетного кодексу та інших законодавчих актів України з метою спрямування туристичного збору до регіональних туристичних фондів. Враховуючи принцип позитивної взаємодії між туризмом та охороною навколишнього середовища вважаємо доцільним при сплаті туристичного збору, який буде надходити до туристичного фонду, виділяти частку, яка буде спеціально призначена для фінансування екологічних програм в сфері туризму. Крім того необхідно посилити бюджетну децентралізацію в частині екологічного податку, передавши його у розпорядження місцевих громад і спрямувавши на охорону місцевих екосистем.

Список використаних джерел:

1. Adedoyin, F. F., Seetaram, N., Disegna, M and Filis, G. The Effect of Tourism Taxation on International Arrivals to a Small Tourism-Dependent Economy. *Journal of Travel Research*. 2021. 004728752110536-004728752110536. DOI: <https://doi.org/10.1177/00472875211053658>
2. ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. *Official EN Journal of the European Union*. URL: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf (дата звернення: 03.09.2022).
3. Bakhat, M., Rosselló, Ja. Evaluating a Seasonal Fuel Tax in a Mass Tourism Destination: A Case Study for the Balearic Islands. *Energy Economics*. 2013. Vol. 38. P. 12–28. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2013.02.009>
4. Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges; United Nations World Tourism Organization: Madrid, Spain. 2008. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284412341> (дата звернення: 03.09.2022).
5. Economic Impact Reports. Ukraine. *WTTC*: веб-сайт. URL: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact> (дата звернення: 02.09.2022).
6. Falk, M., Hagsten, E. Short-Run Impact of the Flight Departure Tax on Air Travel. *International Journal of Tourism Research*. 2019. Vol. 21. № 1. P. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.1002/jtr.2239>. no. August
7. Gössling, S. & Peeters, P. Assessing tourism's global environmental impact 1900–2050. *Journal of Sustainable Tourism*. 2015. Vol. 23. № 5. P. 639–659. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1008500>
8. HOTREC position paper on the emergence of different tourism taxes, especially bed taxes across Europe. *HOTREC*: веб-сайт. URL: <https://www.hotrec.eu/wp-content/customer-area/storage/880a02d22c4c6a55afb9a6bfb26603a/HOTREC-Position-Paper-on-the-emergence-of-different-tourism-taxes-especially-bed-taxes-across-Europe-3-May-2012.pdf> (дата звернення: 02.09.2022).
9. Impact of the VAT reform on Swedish restaurants – a synthetic control group approach. Swedish Agency for Growth Policy Analysis. 2015. URL: https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a006666f1e00c/1586366186014/pm_2015%20_25_Impact%20of%20the%20VAT%20reform%20on%20Swedish%20restaurants.pdf (дата звернення: 03.09.2022).
10. Kalaitan, T. V., Stybel, V. V., Gutj, B. V., Hrymak, O. Ya., Kushnir, L. P., Yaroshevych, N. B., Vovk, M. V., Kindrat, O. V. Ecotourism and sustainable development. Prospects for Ukraine. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. Vol. 11. № 1. P. 373–383. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_55
11. Khandanian, M. and Acheson Je. Department of Finance, Ireland. REVIEW OF THE 9% VAT RATE ANALYSIS OF ECONOMIC AND SECTORAL DEVELOPMENTS JULY 2018. URL: <https://igees.gov.ie/wp-content/uploads/2019/03/Review-of-the-9-VAT-Rate.pdf> (дата звернення: 03.09.2022).

12. OECD Tourism Trends and Policies 2014, OECD Publishing. *OECD* : веб-сайт. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/tour-2014-en> (дата звернення: 03.09.2022).
13. Rihova, L. The Tax Competitiveness of Tourism Enterprises in an International Context. *ACTA VŠFS*. 2018. Vol. 12. № 1. P. 74–95. URL: <https://www.vsfz.cz/periodika/acta-2018-1-03.pdf> (дата звернення: 04.09.2022).
14. Seetaram, N., Song, H., Page, Stephen J. Air Passenger Duty and Outbound Tourism Demand From the United Kingdom. *Journal of Travel Research*. 2014. Vol. 53. № 4. P. 476–487. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047287513500389>
15. Temporarily reduced VAT rates for hospitality services. *FoodDrinkEurope* : веб-сайт. URL: <https://www.hotrec.eu/wp-content/customer-area/storage/567b52abba7d6ff356cbaa210e841180/D-1020-371-Position-Paper-Temporarily-reduced-VAT-rates-for-hospitality-services-21102020.pdf> (дата звернення: 30.08.2022).
16. The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism. *PricewaterhouseCoopers LLP* : веб-сайт. URL: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf> (дата звернення: 05.09.2022).
17. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 Travel and Tourism at a Tipping Point. *World Economic Forum* : веб-сайт. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf (дата звернення: 03.09.2022).
18. Transport-related CO₂ Emissions of the Tourism Sector – Modelling Results, World Tourism Organization and International Transport Forum. 2019. UNWTO, Madrid. DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284416660> URL: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416660> (дата звернення: 05.09.2022).
19. Travel & Tourism Competitiveness Report. *World Economic Forum* : веб-сайт. URL: https://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2017/about-the-ttcr/?doing_wp_cron=1662483479.7113330364227294921875 (дата звернення: 29.08.2022).
20. Travel & Tourism Economic Impact 2021, Global Economic Impact & Trends 2021. June 2021. WTTC, 26 p. URL: <https://wtcc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/Global%20Economic%20Impact%20and%20Trends%202021.pdf> (дата звернення: 25.08.2022).
21. Williams, C. C. and Horodnic, I. A. Regulating the sharing economy to prevent the growth of the informal sector in the hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. 2017. Vol. 29. № 9. P. 2261–2278. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJCHM-08-2016-0431> URL: <https://eprints.whiterose.ac.uk/107363/1/Williams%20NOV%2016.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).
22. Yaroshevych N. B., Cherkasova S. V., Kalaitan T. V. Inconsistencies of small business fiscal stimulation in Ukraine. *Journal of Tax Reform*. 2019. Vol. 5. № 3. P. 204–219. DOI: <https://doi.org/10.15826/jtr.2019.5.3.068>
23. Yaroshevych, N. B., Gutyj, B. V., Hrymak, O. Ya., Kushnir, L. P., Kalaitan, T. V., Kondrat, I. Y., Shevchuk, O. O. The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. Vol. 11. № 1. P. 350–359. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_55
24. В Україні треба створити цільові туристичні регіональні фонди – Держтуризм. *Ukrinform* : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3054736-v-ukraini-treba-stvoriti-cilovi-turistichni-regionalni-fondi-derzturizm.html> (дата звернення: 03.09.2022).
25. Голобородько Т. В., Ершова У. І. Туристичний податок: особливості справляння в Україні та в європейських країнах (на прикладі Франції). *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 19. С. 449–456. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/75.pdf (дата звернення: 07.09.2022).
26. Гуріна Є. С. Специфіка системи оподаткування туристичного бізнесу в Україні. *Молодий вчений*. 2016. № 12(39). С. 734–738. URL: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2016/12/175.pdf> (дата звернення: 03.09.2022).
27. Діденко А.В. Система оподаткування туристичного бізнесу в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. 2010. № 1(3). URL: https://tourlib.net/statti_ukr/didenko2.htm (дата звернення: 07.09.2022).
28. Допомогли туристи з Близького Сходу. Україна за рік збільшила надходження від туристичного збору майже на 87% – ДАРТ. *НВ Бізнес* : веб-сайт. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/turisti-v-ukrajini-nahodzhennya-vid-turistichnogo-zboru-zrosli-na-87-novini-ukrajini-50211153.html> (дата звернення: 09.09.2022).
29. За перше півріччя Львівщина збрала рекордну суму туристичного збору. *Zaxid.net* : веб-сайт. URL: https://zaxid.net/zapersh-pivrichchya-lvivshhina-zibrala-rekordni-podatki-vid-turistichnogo-zboru_n1546110 (дата звернення: 03.09.2022).
30. Калайтан Т. В., Гримак О. Я., Кушнір Л. П., Щурпенкова Р. К., Сарахман О. М. Аналіз потенціалу готельного господарства Львівської області. Перспективи розвитку сільських готелів. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. Серія «Економічні науки»*. 2021. Том 23. № 98. С. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.32718/nv1vet-e9804>
31. Калінічев А. А. Проблеми законодавчого регулювання справляння туристичного збору (у розрізі новел Податкового кодексу України). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія : юридичні науки*. 2019. Том 30 (69). № 4. С. 129–134. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2019/4_2019/23.pdf (дата звернення: 07.09.2022).
32. Мельниченко С. Туристичний збір: вплив на економіку регіону. *Вісник КНТЕУ*. 2020. № 4. С. 64–73. DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2020\(132\)05](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2020(132)05)
33. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. Оновлення до документу «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». *Hotel & Destination Consulting*. 2020. URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf> (дата звернення: 30.09.2020).

References:

1. Adedoyin, F.F., Seetaram, N., Disegna, M and Filis, G. (2021) The Effect of Tourism Taxation on International Arrivals to a Small Tourism-Dependent Economy. *Journal of Travel Research*. 004728752110536-004728752110536. DOI: <https://doi.org/10.1177/00472875211053658>
2. ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. *Official EN Journal of the European Union*. Available at: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/november/tradoc_155103.pdf (accessed 03 September 2022).

3. Bakhat, M., Rosselló, Ja. (2013) Evaluating a Seasonal Fuel Tax in a Mass Tourism Destination: A Case Study for the Balearic Islands. *Energy Economics*, 38, pp. 12–28. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2013.02.009>
4. World Tourism Organization (UNWTO) (2008) Climate Change and Tourism: Responding to Global Challenges; United Nations World Tourism Organization: Madrid, Spain. 2008. Available at: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284412341> (accessed 03 September 2022).
5. WTTC (2022) Economic Impact Reports. Ukraine. *WTTC*: website. Available at: <https://wttc.org/Research/Economic-Impact> (accessed 02 September 2022).
6. Falk, M., Hagsten, E. (2019) Short-Run Impact of the Flight Departure Tax on Air Travel. *International Journal of Tourism Research* vol. 21, no. 1, pp. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.1002/jtr.2239>
7. Gössling, S. & Peeters, P. (2015) Assessing tourism's global environmental impact 1900–2050. *Journal of Sustainable Tourism*, vol. 23, no. 5, pp. 639–659. DOI: <https://doi.org/10.1080/09669582.2015.1008500>
8. HOTREC (2012) HOTREC position paper on the emergence of different tourism taxes, especially bed taxes across Europe. *HOTREC*: website. Available at: <https://www.hotrec.eu/wp-content/customer-area/storage/880a02d22c4c6a55afb9a6bfbe26603a/HOTREC-Position-Paper-on-the-emergence-of-different-tourism-taxes-especially-bed-taxes-across-Europe-3-May-2012.pdf> (accessed 02 September 2022).
9. Swedish Agency for Growth Policy Analysis (2015). Impact of the VAT reform on Swedish restaurants – a synthetic control group approach. Swedish Agency for Growth Policy Analysis. Available at: https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f1e00c/1586366186014/pm_2015%20_25_Impact%20of%20the%20VAT%20reform%20on%20Swedish%20restaurants.pdf (accessed 03 September 2022).
10. Kalaitan, T. V., Stybel, V. V., Gutyj, B. V., Hrymak, O. Ya., Kushnir, L. P., Yaroshevych, N. B., Vovk, M. V., Kindrat, O. V. (2021) Ecotourism and sustainable development. Prospects for Ukraine. *Ukrainian Journal of Ecology*, vol. 11, no. 1, pp. 373–383. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_55
11. Khandanian, M. and Acheson Je. (2018) Department of Finance, Ireland. REVIEW OF THE 9% VAT RATE ANALYSIS OF ECONOMIC AND SECTORAL DEVELOPMENTS JULY 2018. Available at: <https://igees.gov.ie/wp-content/uploads/2019/03/Review-of-the-9-VAT-Rate.pdf> (accessed 03 September 2022).
12. OECD (2014) OECD Tourism Trends and Policies 2014, OECD Publishing. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/tour-2014-en> (accessed 03 September 2022).
13. Rihova, L. (2018) The Tax Competitiveness of Tourism Enterprises in an International Context. *ACTA VŠFS*, vol. 12, no. 1, pp. 74–95. Available at: <https://www.vsfs.cz/periodika/acta-2018-1-03.pdf> (accessed 04 September 2022).
14. Seetaram, N., Song, H., Page, Stephen J. (2014) Air Passenger Duty and Outbound Tourism Demand From the United Kingdom. *Journal of Travel Research* vol. 53, no. 4, pp. 476–487. DOI: <https://doi.org/10.1177/0047287513500389>
15. FoodDrinkEurope (2020) Temporarily reduced VAT rates for hospitality services. Available at: <https://www.hotrec.eu/wp-content/customer-area/storage/567b52abba7d6ff356cbaa210e841180/D-1020-371-Position-Paper-Temporarily-reduced-VAT-rates-for-hospitality-services-21102020.pdf> (accessed 30 August 2022).
16. PricewaterhouseCoopers LLP (PwC) (2017) The Impact of Taxes on the Competitiveness of European Tourism. *PricewaterhouseCoopers LLP*: website. Available at: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/130660/The%20Impact%20of%20Taxes%20on%20the%20Competitiveness%20of%20European%20tourism.pdf> (accessed 05 September 2022).
17. World Economic Forum (2019) The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019 Travel and Tourism at a Tipping Point. *World Economic Forum*. Available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf (accessed 03 September 2022).
18. World Tourism Organization and International Transport Forum (2019) Transport-related CO₂ Emissions of the Tourism Sector – Modelling Results, World Tourism Organization and International Transport Forum. 2019. UNWTO, Madrid. DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284416660>. Available at: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416660> (accessed 05 September 2022).
19. World Economic Forum (2017) Travel & Tourism Competitiveness Report. *World Economic Forum*: website. Available at: https://reports.weforum.org/travel-and-tourism-competitiveness-report-2017/about-the-ttcr/?doing_wp_cron=1662483479.7113330364227294921875 (accessed 29 August 2022).
20. WTTC (2021). Travel & Tourism Economic Impact 2021, Global Economic Impact & Trends 2021. June 2021. WTTC, 26 p. Available at: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2021/Global%20Economic%20Impact%20and%20Trends%202021.pdf> (accessed 25 August 2022).
- Williams, C. C. and Horodnic, I. A. (2017) Regulating the sharing economy to prevent the growth of the informal sector in the hospitality industry. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, vol. 29, no. 9, pp. 2261–2278. DOI: <https://doi.org/https://doi.org/10.1108/IJCHM-08-2016-0431> Available at: <https://eprints.whiterose.ac.uk/107363/1/Williams%20NOV%2016.pdf> (accessed 01 September 2022).
21. Yaroshevych N. B., Cherkasova S. V., Kalaitan T. V. (2019) Inconsistencies of small business fiscal stimulation in Ukraine. *Journal of Tax Reform*, vol. 5, no. 3, pp. 204–219. DOI: <https://doi.org/10.15826/jtr.2019.5.3.068>
22. Yaroshevych, N. B., Gutyj, B. V., Hrymak, O. Ya., Kushnir, L. P., Kalaitan, T. V., Kondrat, I. Y., Shevchuk, O. O. (2021) The state of environmental taxation in Ukraine and the main directions of reform. *Ukrainian Journal of Ecology*, vol. 11, no. 1, pp. 350–359. DOI: https://doi.org/10.15421/2021_55
23. Ukrinform (2020) V Ukraini treba stvority ciljovi turystychni regionaljni fondy – Derzhturyzm [In Ukraine, it is necessary to create targeted regional tourism funds – State Tourism]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3054736-v-ukraini-treba-stvoriti-ciljovi-turystychni-regionalni-fondi-derzturizm.html> (accessed 03 September 2022).
24. Gholoborodjko T. V., Jershova U. I. (2018). Turystychnyj podatok: osoblyvosti spravljannja v Ukraini ta v jevropejsjkykh krajinakh (na prykladi Franciji) [Tourist tax: peculiarities of administration in Ukraine and in European countries (on the example of France)]. *Infrastruktura rynku* [Market infrastructure], vol. 19, pp. 449–456. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/19_2018_ukr/75.pdf (accessed 07 September 2022).
25. Ghurina Je. S. (2016) Specyfika systemy opodatkovannja turystychnogho biznesu v Ukraini. [Specifics of the tourism business taxation system in Ukraine]. *Molodyj vchenyj* [A young scientist], vol. 12, no. 39, pp. 734–738. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/12/175.pdf> (accessed 03 September 2022).

26. Didenko A. V. (2010) Systema opodatkuvanja turystychnogho biznesu v Ukraini [Taxation system of tourism business in Ukraine]. *Ekonomika. Upravlinnja. Innovaciji* [Economy. Management. Innovations], vol. 1, no. 3. Available at: https://tourlib.net/statti_ukr/didenko2.htm (accessed 07 September 2022).
27. NV Biznes (2022) Dopomoghly turysty z Blyzjkogho Skhodu. Ukrajina za rik zbiljshyla nadkhodzhenja vid turystychnogho zboru majzhe na 87% – DART [Tourists from the Middle East helped. Ukraine increased revenue from tourist tax by almost 87% over the year – DART]. Available at: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/turisti-v-ukrajini-nadkhodzhenja-vid-turistichnogo-zboru-zrosli-na-87-novini-ukrajini-50211153.html> (accessed 09 September 2022).
28. Zaxid.net (2022) Za pershe pivrichchja Ljvivshhyna zibrala rekordnu sumu turystychnogho zboru [In the first half of the year, Lviv Oblast collected a record amount of tourist tax]. Available at: https://zaxid.net/za_pershe_pivrichchya_lvivshhyna_zibrala_rekordni_podatki_vid_turistichnogo_zboru_n1546110 (accessed 03 September 2022).
29. Kalajtan T. V., Ghrymak O. Ja., Kushnir L. P., Shurpenkova R. K., Sarakhman O. M. (2021). Analiz potencialu ghoteljnogho ghospodarstva Ljvivskoj oblasti. Perspektivy rozvytku siljsjkykh ghoteliv [Analysis of the of the hotel industry potntial of Lviv region. Prospects for the of rural hotels development]. *Naukovyj visnyk Ljvivsjkogho nacionaljnogho universytetu veterynarnoj medycyny ta biotekhnologij imeni S. Z. Gzhycjkogho. Serija «Ekonomichni nauky»* [Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences], vol. 23, no. 98, pp. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9804>
30. Kalinichev A. A. (2019). Problemy zakonodavchogho rehuljuvanja spravljannja turystychnogho zboru (u rozrizi novel Podatkovogho kodeksu Ukrainy) [Problems of legislative regulation of tourist tax collection (in terms of amendments to the Tax Code of Ukraine)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadsjkogho. Serija: jurydychni nauky* [Academic notes of TNU named after V.I. Vernadsky. Series: legal sciences], vol. 30(69), no. 4, pp. 129–134. Available at: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2019/4_2019/23.pdf (accessed 07 September 2022).
31. Meljnichenko S. (2020) Turystychnyj zbir: vplyv na ekonomiku rehionu [Tourist tax: impact on the economy of the region]. *Visnyk KNTEU* [Bulletin of KNTEU], no. 4, pp. 64–73. DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2020\(132\)05](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2020(132)05)
32. Hotel & Destination Consulting (2020) Pandemija COVID-19 ta jiji naslidky u sferi turyzmu v Ukraini. Onovlennja do dokumentu «Dorozhnja karta konkurentospromozhnogho rozvytku sfery turyzmu v Ukraini» [The COVID-19 pandemic and its consequences in the field of tourism in Ukraine. Update to the document «Road map of competitive development of tourism in Ukraine»]. Hotel & Destination Consulting. Available at: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf> (accessed 30 September 2020).

FISCAL STIMULATION OF THE COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN TOURISM IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Summary. Cooperation in the field of tourism in accordance with the Association Agreement between the EU and Ukraine is carried out with the aim of strengthening the competitiveness of tourism. Achieving success in the increasingly competitive international tourism market requires a favorable regulatory environment. Taxation is one of its components. The purpose of this study is to review tax systems related to tourism in the EU and to determine the main directions of reforming the taxation of tourism in Ukraine in order to increase its competitiveness. The results of the study showed the ambiguous attitude of scientists and practitioners to the specific taxes paid by tourism enterprises. Even those experts who do not object to the accommodation tax believe that it should be aimed exclusively at the development of tourism. Instead, Ukrainian practice allows the use of tourist tax funds for various purposes unrelated to tourism. The preferential tax regime for the tourism industry in the EU is used quite actively. It may include reduced VAT rates on accommodation, meals and passenger transport, as well as no accommodation taxes and departure taxes. In Ukraine, there are no tax benefits for enterprises in the field of tourism. In order to increase the competitiveness of national tourism, we consider it necessary to reduce the standard VAT rates in Ukraine for the temporary accommodation and catering sectors. Since the vast majority of business entities in the field of tourism are small business entities, it is necessary to develop and implement an effective mechanism for tax incentives for small businesses in Ukraine, taking into account the shortcomings of fiscal legislation. At the state level, make the necessary changes to the Budget Code and other legislative acts of Ukraine in order to direct the tourist tax to regional tourism funds. Taking into account the principle of positive interaction between tourism and environmental protection, we consider it expedient to allocate a portion of the tourist tax that will be specially designated for financing environmental programs in the field of tourism.

Key words: competitiveness, tourism, taxation, tourist tax, value added tax.